

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi

LLO.411.6.5.2023

Pan
Maciej Milak
Dyrektor
Samodzielnego Publicznego Zakładu
Podstawowej Opieki Zdrowotnej
w Zduńskiej Woli
ul. Szadkowska 2,
98-220 Zduńska Wola

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – „Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli, ul. Szadkowska 2, 98-220 Zduńska Wola. ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Milak – Dyrektor w okresie od 11 lutego 2020 r. (akta kontroli str.: 2)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylenia się od niego. 2. Działania oświatowo – zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem, jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli. Delegatura w Łodzi.
Kontroler	1. Mateusz Fajst – Świącicki, doradca ekonomiczny – upoważnienie do kontroli nr LLO/169/2023, z dnia 29.11.2023 r. (akta kontroli str.: 1)

¹ Dalej – SPZPOZ, Podmiot Leczniczy.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623, zwana dalej „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Podmioście Leczniczym wykonywano szczepienia ochronne dzieci i młodzieży, co do zasady, w terminach zgodnych z programami szczepień ogłaszanych corocznie przez Głównego Inspektora Sanitarnego (dalej: kalendarz szczepień). Szczepienia wykonywane były przez personel medyczny posiadający odpowiednie kwalifikacje, w oparciu o wypracowane procedury realizowania obowiązku szczepień, przy czym nie w każdym przypadku procedury te były skutecznie stosowane. SPZPOZ nie poinformował o konieczności poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym w 2023 r. trzech pacjentów, a wobec dwóch osób działania dotyczące ich powiadamiania o szczepieniach prowadził opieszale.

Dokumentacja medyczna dotycząca szczepień ochronnych dzieci i młodzieży w większości przypadków prowadzona była zgodnie z przepisami. Nieprawidłowości w tym zakresie dotyczyły nieczytelnych podpisów osób wykonujących szczepienia. W Podmioście Leczniczym sporządzano i przekazywano do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zduńskiej Woli⁴ *Kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornień przechowywanych przez składającego sprawozdanie, Sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych oraz roczne sprawozdania ze szczepień*. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na nieprzekazywaniu w kwartalnych sprawozdaniach z realizacji szczepień ochronnych (z wyjątkiem jednego kwartału 2023 r.), informacji o osobach uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych.

W okresie objętym kontrolą w SPZPOZ prowadzono działania oświatowe, których przedmiotem były obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży. Działania te prowadzone były, w szczególności, w formie informacji przekazywanych bezpośrednio pacjentom przez lekarzy i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej oraz w formie dostępnych w gabinetach lekarskich ulotek i plakatów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.

Opis stanu faktycznego

1.1 W okresie objętym kontrolą szczepienia ochronne dzieci i młodzieży wykonywane były w działających w strukturze SPZPOZ: Przychodni Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli przy ul. Srebrnej 11 (dalej: punkt szczepień Srebrna) oraz Przychodni Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli przy ul. Adama Mickiewicza 4 (dalej: punkt szczepień Mickiewicza).

(akta kontroli str.: 3-22)

Zgodnie z przyjętą w SPZPOZ praktyką⁵ osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie i wyznaczanie terminów szczepień ochronnych dzieci i młodzieży były pielęgniarki⁶ zatrudnione w poszczególnych punktach szczepień funkcjonujących w ramach SPZPOZ, we współpracy z lekarzami oraz kierownikami poradni, w których funkcjonowały punkty szczepień.

Podstawą wyboru dzieci i młodzieży do poszczególnych szczepień w danym okresie życia był kalendarz szczepień na dany rok.

(akta kontroli str.: 23-27, 48-55)

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁴ Dalej: PPIS.

⁵ Procedura w przedmiotowym zakresie nie została przyjęta w sposób formalny.

⁶ W całym okresie objętym kontrolą w każdym z punkcie szczepień były to po dwie osoby.

Dokumentacja medyczna w SPZPOZ dotycząca szczepień ochronnych, w okresie objętym kontrolą, prowadzona była zarówno w sposób papierowy, jaki i elektroniczny, w oparciu o funkcjonujący w podmiocie od listopada 2020 r. system „mMedica”. Użytkowany system uniemożliwiał jednakże automatyczne generowanie informacji o przekroczeniu terminów wynikających z kalendarza szczepień.

Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że informacja o ewentualnym przekroczeniu terminów wynikających z kalendarza szczepień była dostępna w systemie elektronicznym tylko wówczas, gdy lekarz odnotował na stronie historii wizyt niezgłoszenie się dziecka na szczepienie, bądź w sytuacji, gdy fakt ten odnotowywała pielęgniarka w polu „uwagi”.

(akta kontroli str.: 34-47, 529-533, 597)

Wyznaczanie osób zobowiązanych do poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym odbywało się na podstawie analizy zgromadzonych kart uodpornień prowadzonej przez personel punktów szczepień. Karty uodpornień, odrębnie dla każdego z punktów, przechowywano w segregatorach przypisanych do poszczególnych roczników dzieci i młodzieży objętych programem szczepień ochronnych. Zawiadamianie pacjentów SPZPOZ o wyznaczonych terminach szczepień odbywało się telefonicznie, za pomocą wiadomości sms oraz listownie. Ponadto, jak wyjaśnił Dyrektor SPZPOZ, pielęgniarki pracujące w rejestracji poradni informowały rodziców o bieżących i zaległych szczepieniach ochronnych dzieci podczas wizyt w poradni.

Zgodnie z przyjętą praktyką daty umówionych szczepień odnotowywane były bezpośrednio w kartach uodpornień poszczególnych pacjentów oraz w formie notatki służbowej dołączanej do karty uodpornienia oraz, po wyznaczeniu daty wizyty, w systemie elektronicznym. Wpisy w dokumentacji medycznej w powyższym zakresie dokonywane były odręcznym, czytelnym pismem, w odpowiednich jej częściach. Prowadzenie dokumentacji medycznej w SPZPOZ dotyczącej szczepień umożliwiało zawiadomienie w odpowiednim terminie każdej osoby zobowiązanej do zaszczepienia.

(akta kontroli str.: 34-47, 62-78, 529-533, 597)

Szczegółowe badanie przeprowadzone na losowej próbie pacjentów SPZPOZ wykazało, że przyjęta praktyka nie w każdym przypadku była stosowana.

Na podstawie szczegółowego badania losowej próby⁷ dokumentacji pacjentów stwierdzono, że spośród 150 objętych badaniem, zaszczepionych zostało łącznie 112 osób. W terminach zgodnych z obowiązującym w poszczególnych latach kalendarzem szczepień zaszczepionych zostało 101 osób. W przypadku pozostałych 11 zaszczepionych osób o przesunięciu terminu szczepienia decydowały względy medyczne. W każdym z ww. przypadków personel SPZPOZ monitorował na bieżąco stan zdrowia tych osób w celu wyznaczenia nowego terminu szczepień, a informacja o stanie zdrowia zawarta była w prowadzonej dokumentacji medycznej.

W przypadku pozostałych 38 osób: 17 nie zostało zaszczepionych ze względu na przeciwwskazania medyczne, dwie osoby nie zostały zaszczepione z uwagi na odmowę wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych, przy czym, w jednym przypadku⁸, o odmowie wykonania szczepień SPZPOZ nie poinformował PPIS (szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

⁷ Po 50 dzieci, które: w 2021 r. powinny zostać objęte szczepieniami przewidzianymi według Programu Szczepień Ochronnych w drugim roku życia, w 2022 r. powinny zostać objęte szczepieniami przewidzianymi według Programu Szczepień Ochronnych w szóstym i w 10. roku życia (po 25 z każdego rocznika), w 2023 r. powinny zostać objęte szczepieniami przewidzianymi według Programu Szczepień Ochronnych w 14. i 19. roku życia (po 25 z każdego rocznika).

⁸ Pacjent nr PESEL 20(...)43.

W trzech przypadkach⁹ SPZPOZ nie podejmował działań zmierzających do zaszczepienia osób zgodnie z obowiązującym kalendarzem szczepień. W kolejnym przypadku¹⁰ działania te prowadzone były w sposób przewlekły i nieskuteczny. W jednym przypadku¹¹ SPZPOZ podjął działania dopiero w trakcie kontroli NIK (szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

(akta kontroli str.: 34-55, 62-78, 82-101)

1.2 W Podmiocie Lecznicy wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży każdorazowo poprzedzone było badaniami kwalifikacyjnymi wykonanymi przez lekarza bezpośrednio przed podaniem szczepionki, zgodnie z zasadami określonymi w §7 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.¹²

Fakt przeprowadzenia badania oraz wykonanego szczepienia odnotowywany był zgodnie z § 9 rozporządzenia w sprawie szczepień w prowadzonej elektronicznie dokumentacji medycznej pacjenta oraz w poszczególnych kartach uodpornienia, przy czym wpisy w kartach uodpornienia nie w każdym przypadku dokonane zostały zgodnie z §10 rozporządzenia w sprawie szczepień, tj. czytelnym pismem odręcznym (szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

Na podstawie badania 75 spraw stwierdzono, że w każdym przypadku osoby wykonujące obowiązkowe szczepienia ochronne posiadały kwalifikacje zgodne z wymaganiami określonymi w § 6 ust 1. rozporządzenia w sprawie szczepień.

W żadnym ze zbadanych przypadków lekarz nie zdecydował o skierowaniu pacjenta na konsultacje specjalistyczne.

W całym okresie objętym kontrolą lekarze SPZPOZ skierowali 11 osób na konsultacje specjalistyczne związane z koniecznością długotrwałego odroczenia przeprowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych. Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że z uwagi na duże obciążenie pracą związaną z zapewnieniem opieki pacjentom, lekarze zatrudnieni w punkcie szczepień nie prowadzą odrębnej ewidencji wydanych skierowań do poradni specjalistycznych związanych z koniecznością długotrwałego odroczenia przeprowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych.

(akta kontroli str.: 34-55, 62-67, 102-129, 141-149)

W Podmiocie Lecznicy brak było kart uodpornień dzieci przekazanych przez szpitale zgodnie z dyspozycją rodziców nowonarodzonych dzieci, które byłyby nieobjęte opieką SPZPOZ.

(akta kontroli str.: 28-33, 60-61)

1.3 W okresie objętym kontrolą w SPZPOZ¹³, zgodnie z §13 rozporządzenia w sprawie szczepień, sporządzano *Kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornień przechowywanych przez składającego sprawozdanie* (dalej: „sprawozdanie z nadzoru nad kartami uodpornień”), wg wzoru określonego w załączniku nr 4 do rozporządzenia. W przedmiotowych sprawozdaniach, z wyjątkiem sprawozdania za IV. kwartał 2023 r. sporządzonego przez punkt szczepień Mickiewicza¹⁴, nie podawano danych o liczbie osób uchylających się od obowiązkowych szczepień

⁹ Pacjent nr PESEL 09(...)96, 05(...)73 oraz 09(...)91.

¹⁰ Pacjent nr PESEL 04(...)51.

¹¹ Pacjent nr PESEL 09(...)89.

¹² Dz. U. z 2022 r., poz. 2172 ze zm.

¹³ W okresie objętym kontrolą wszystkie sprawozdania składane były odrębnie przez funkcjonujące w ramach SPZPOZ punkty szczepień.

¹⁴ Dołączony do sprawozdania wykaz zawierał listę 20 osób, wobec których w latach 2022-2023 przekazano do PPIS „Zgłoszenie rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

ochronnych oraz nie dołączano imiennego wykazu tych osób (szerzej w sekcji: „Stwierdzone nieprawidłowości”).

(akta kontroli str.: 28-33, 222-250)

W sprawozdaniu z nadzoru nad kartami uodpornień sporządzonym przez punkt szczepień Mickiewicza za IV. kwartał 2023 r. wskazano liczbę 20 osób uchylających się od szczepienia, które uwzględnione zostały już w przesyłanych (do końca 2023 r.)¹⁵ do PPIS „Zgłoszeniach rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”. (o czym szerzej w pkt. 1.4 Wystąpienia pokontrolnego). Do sprawozdania załączona została imienna lista sporządzona wg nazwisk dzieci¹⁶, którym nie wykonano przewidzianych szczepień. W zestawieniu, w każdym indywidualnym przypadku, wskazano m.in. brakujące szczepienia oraz opiekunów prawnych dziecka.

(akta kontroli str.: 28-33, 234-239)

W okresie objętym kontrolą w SPZPOZ sporządzano również, zgodnie z §14 rozporządzenia w sprawie szczepień *Sprawozdanie z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg wzoru określonego w załączniku nr 5 do rozporządzenia („sprawozdanie z wykorzystania szczepionek”)*.

(akta kontroli str.: 28-33, 180-221)

Zarówno sprawozdania z nadzoru nad kartami uodpornień, jak i sprawozdania z wykorzystania szczepionek przekazane zostały do PPIS osobiście przez pracowników poszczególnych punktów szczepień. SPZPOZ nie posiadał jednakże potwierdzenia daty złożenia żadnego z przekazanych sprawozdań. Z informacji uzyskanych w toku kontroli od PPIS wynikało, że w okresie objętym kontrolą Podmiot Leczniczy wywiązywał się z obowiązku sprawozdawczego w określonych przepisami terminach.

(akta kontroli str.: 28-33, 57-59)

W Podmiocie Leczniczym sporządzano ponadto Roczne sprawozdania z przeprowadzonych szczepień ochronnych (MZ-54) za 2021 r., 2022 r. oraz 2023 r. Przedmiotowe dokumenty przekazane zostały drogą elektroniczną do PPIS w terminach zgodnych z odpowiednim Programem badań statystycznych statystyki publicznej.

(akta kontroli str.: 28-33, 150-179)

W SPZPOZ sprawozdawczość sporządzana była ręcznie, a sposób prowadzenia dokumentacji źródłowej w powyższym zakresie umożliwiał wywiązywanie się z obowiązków sprawozdawczych w sposób sprawny i zgodny ze stanem faktycznym. Podstawę sporządzenia sprawozdań z realizacji szczepień i wykorzystania szczepionek stanowiły, w szczególności, karty uodpornienia oraz prowadzone w Podmiocie Leczniczym ewidencje przychodu i rozchodu szczepionek, rejestru dzieci przyjętych do punktu szczepień i wypisanych z poradni, książki ewidencji noworodków. Dane zwarte w sprawozdaniach kwartalnych i rocznych były ze sobą spójne oraz zgodne ze znajdującą się w SPZPOZ dokumentacją źródłową¹⁷.

(akta kontroli str.: 34-37, 222-288)

¹⁵ Zgłoszenia obejmujące lata 2022 – 2023.

¹⁶ Jako osoby uchylające się od szczepień ochronnych traktowano poszczególne dzieci uwzględnione na przedmiotowej liście.

¹⁷ Ustaleń dokonano w szczególności na podstawie wykazu dzieci zaszczepionych przeciwko zakażeniom rotawirusowym w latach 2021 oraz 2022, rejestru dzieci przybyłych do punktu szczepień oraz ewidencji rozchodu szczepionek w I kwartale 2023 r.

W okresie objętym kontrolą w SPZPOZ nie sporządzano oraz nie przekazywano do PPIS danych mogących stanowić podstawę do sporządzenia rocznego sprawozdania PPIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz o działaniach podejmowanych przez organy PPIS w celu egzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające się.

(akta kontroli str.: 34-47)

1.4 W latach 2021 – 2024 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych) Podmiot Lecznicy przekazał do PPIS 23 „Zgłoszenia rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”¹⁸. W zgłoszeniach wskazano dane dziecka oraz jego opiekunów prawnych, brakujące szczepienia, działania podjęte przez Podmiot Lecznicy oraz opinię lekarską w zakresie zdolności do szczepienia. We wszystkich ww. przypadkach SPZPOZ podejmował działania zmierzające do skutecznego poinformowania opiekunów prawnych dzieci o obowiązku szczepień ochronnych dzieci, a przekazanie Zgłoszenia do PPIS poprzedzone było wysłaniem listownego wezwania do stawiania się z dzieckiem w celu wykonania obowiązkowego szczepienia ochronnego.

Fakt uchylania się od obowiązkowych szczepień ochronnych dokumentowano w Podmiocie Lecznym poprzez wpisy w prowadzonej dokumentacji medycznej, oświadczenia rodziców oraz poprzez przekazywane do PPIS „Zgłoszeniach rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

(akta kontroli str.: 28-47, 62-78, 289-528)

Jak wyjaśnił Dyrektor SPZPOZ w grupie ww. osób znajdowali się rodzice, którzy w ogóle nie wyrażali zgody na szczepienia od urodzenia dziecka oraz rodzice, którzy zaprzestali szczepień i nie reagowali na wezwania telefoniczne i listowne. Dyrektor wyjaśnił także, że odmową zaszczepienia dzieci był strach i lęk przed niepożądanymi powikłaniami poszczepiennymi.

(akta kontroli str.: 28-33)

W okresie objętym kontrolą SPZPOZ nie przekazywał jednakże do PPIS zgłoszeń rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka we wszystkich zidentyfikowanych tego typu przypadkach (szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

(akta kontroli str.: 34-55, 130-140)

1.5 W poszczególnych latach objętych kontrolą liczba osób zobowiązanych do zaszczepienia oraz liczba dzieci i młodzieży zaszczepionych w SPZPOZ, na podstawie danych Podmiotu Lecznicy, przedstawiała się następująco:

- w 2021 r. na 4991 osób zobowiązanych do zaszczepienia zaszczepionych zostało łącznie 4613 osób (91%),¹⁹
- w 2022 r. na 4693 osoby zobowiązane wykonano 4373 szczepienia (93%),²⁰
- w 2023 r. na 2688 zobowiązanych osób zaszczepionych zostało 2048 osób (76%).²¹

(akta kontroli str.: 535-544)

¹⁸ Wszystkie ww. zgłoszenia dotyczyły punktu szczepień Mickiewicza.

¹⁹ Liczba osób niezaszczepionych (w tym odmowy i odroczenia) – 378.

²⁰ Liczba osób niezaszczepionych (w tym odmowy i odroczenia) – 330.

²¹ Liczba osób niezaszczepionych (w tym odmowy i odroczenia) – 640.

1.6 W latach 2021-2023 PPIS przeprowadził 11 kontroli, których przedmiotem były m.in. szczepienia ochronne u dzieci i młodzieży, bieżący nadzór sanitarny nad warunkami higieniczno-sanitarnymi jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których udzielane były świadczenia. Żadna z tych kontroli nie wykazała nieprawidłowości, w związku z czym PPIS nie wydawał zaleceń pokontrolnych w tym zakresie.

(akta kontroli str.: 28-33, 545-596)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Stosownie do art. 17 ust. 9 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o *zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi*²², obowiązkiem lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną jest powiadomienie osoby obowiązanej o konieczności poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym lub osoby sprawującej prawną pieczę nad osobą małoletnią lub bezradną albo opiekuna faktycznego.

W przypadku pacjentów nr PESEL 05(...)73, 09(...)96 oraz 09(...)91 do czasu zakończenia czynności kontrolnych, SPZPOZ nie poinformował ww. osób, bądź ich opiekunów prawnych, o konieczności poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym w 2023 r. zgodnie z kalendarzem szczepień przewidzianych odpowiednio w 14. roku życia, w przypadku pierwszej osoby, oraz w 19. roku życia w dwóch pozostałych przypadkach.

W kolejnym przypadku²³, Podmiot Lecznicy, po wysłaniu wezwania w celu zaszczepienia, w dniu 21 lipca 2023 r., pomimo niestawienia się pacjenta w siedzibie SPZPOZ, nie podjął żadnych innych czynności w celu wyznaczenia kolejnego terminu szczepienia.

W przypadku pacjenta nr PESEL 09(...)89 SPZPOZ podjął działania mające na celu powiadomienie opiekunów prawnych ww. pacjenta o obowiązkowym szczepieniu ochronnym przewidzianym w kalendarzu szczepień w 2023 r. w 14. roku życia dopiero 26 stycznia 2024 r., tj. w trakcie trwania kontroli NIK, a pacjent ten był już wówczas w 15. roku życia.

(akta kontroli str.: 28-47, 62-78, 289-528)

Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że pielęgniarki z punktu szczepień na bieżąco wykonywały szczepienia terminowe u dzieci do trzeciego roku życia, co stanowiło priorytet pracy Podmiotu Lecznicy w celu niedopuszczenia do wystąpienia zaległości u małych dzieci oraz w celu zachowania obligatoryjnych odstępów czasowych. Dyrektor wyjaśnił również, że działania podejmowane były także w trakcie trwania kontroli z uwagi na fakt, że pielęgniarki wykonywały swoje obowiązki cały czas, a karty uodpornienia przeglądane były nieustannie. W przypadku pacjenta 09(...)89 Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że w momencie ukończenia przez dziecko 13 lat trwał okres pandemii, który był okresem trudnym z uwagi na fakt odczuwania przez rodziców lęków przed powikłaniami poszczepiennymi.

(akta kontroli str.: 48-55)

2. W przypadku 13 kart uodpornień stwierdzono, że wpisy dotyczące osób wykonujących poszczególne szczepienia ochronne dokonane zostały w sposób nieczytelny, co było niezgodne z §10 rozporządzenia w sprawie szczepień, zgodnie z którym wpisów do karty uodpornienia dokonuje się czytelnym pismem odręcznym w odpowiednich częściach dokumentów, bezpośrednio po wykonaniu lub niewykonaniu szczepienia ochronnego.

²² Dz. U. z 2023 r., poz. 1284 ze zm.

²³ Pacjent nr PESEL 04(...)51.

Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że personel poradni powiadomiony został o obowiązku składania czytelnych podpisów na kartach uodpornień po wykonanym szczepieniu.

(akta kontroli str.: 34-47, 102-129)

3. Stosownie do art. 17 ust. 8 pkt 2 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, osoby przeprowadzające szczepienia ochronne sporządzają sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych oraz sprawozdania ze stanu zaszczepienia osób objętych profilaktyczną opieką zdrowotną. Sprawozdania te przekazują państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu. W dziale drugim kwartalnego sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych należy podać liczbę osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, a do sprawozdania załączyć imienny wykaz tych osób.

W żadnym z kwartalnych sprawozdań z nadzoru nad kartami uodpornienia (z wyjątkiem sprawozdania za IV kw. 2023 r. sporządzonego przez punkt szczepień Mickiewicza) nie podano informacji o osobach uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych oraz nie dołączono imiennego wykazu tych osób, pomimo że w okresie do końca 2023 r. SPZPOZ przekazał do PPIS 20 „Zgłoszeń rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

Co więcej, w trzech przypadkach²⁴ Podmiot Lecznicy zaniechał powiadomienia PPIS o sytuacji uchylania się od obowiązkowych szczepień ochronnych zarówno w sprawozdaniu z nadzoru nad kartami uodpornienia, jak i w formie „Zgłoszenia rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

(akta kontroli str.: 34-55, 62-78, 82-101, 130-140, 222-250, 289-528)

Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że „w okresie objętym kontrolą nie były zgłaszane osoby uchylające się od szczepień zarówno na koniec, jak i na początku roku kalendarzowego. Wynikało to z trwającego okresu pandemii COVID-19”. Dyrektor wyjaśnił również, że do 2018 r. SPZPOZ przekazywał do PPIS informacje o osobach uchylających się od szczepień w sprawozdaniach rocznych. Dyrektor wyjaśnił również, że „w chwili obecnej osoby takie będą zgłaszane – zgodnie z procedurą”. W przypadku pacjenta 20(...)43 Dyrektor wyjaśnił, że PPIS nie został powiadomiony o uchylaniu się od szczepień ochronnych, gdyż w okresie pandemii COVID-19 PPIS nie zajmował się osobami uchylającymi się od szczepień.

(akta kontroli str.: 28-55)

OCENA CZĄSTKOWA

W Podmiocie Lecznicy, co do zasady, wykonywano szczepienia ochronne dzieci i młodzieży w terminach zgodnych z obowiązującym kalendarzem szczepień. Szczepienia wykonywane były przez personel medyczny posiadający odpowiednie kwalifikacje. W SPZPOZ wprowadzono procedury dotyczące realizowania obowiązku szczepień, w tym powiadamiania i wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych, przy czym nie w każdym przypadku procedury te były skutecznie stosowane. SPZPOZ nie poinformował o konieczności poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym w 2023 r. trzech pacjentów, a wobec dwóch osób działania dotyczące ich powiadamiania o szczepieniach prowadził opieszale.

Dokumentacja medyczna dotycząca szczepień ochronnych dzieci i młodzieży prowadzona była zgodnie z przepisami z wyjątkiem 13 poddanych szczegółowej kontroli kart uodpornień dzieci, w których zwarto nieczytelne zapisy dotyczące osób wykonujących szczepienia. W Podmiocie Lecznicy sporządzano i przekazywano do PPIS kwartalne i roczne sprawozdania ze szczepień. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na nieprzekazywaniu w kwartalnych sprawozdaniach z realizacji szczepień ochronnych (z wyjątkiem ostatniego kwartału 2023 r. –

²⁴ Pacjent nr PESEL 21(...)87, 21(...)42 oraz 20(...)43.

w przypadku punkt szczepień Mickiewicza), informacji o osobach uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych.

OBSZAR

2. Działania oświatowo - zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

Opis stanu faktycznego

2.1 Działalność profilaktyczna i edukacyjna w zakresie szczepień ochronnych prowadzona była przez lekarzy i położne każdorazowo podczas szczepienia dzieci, podczas wizyt patronażowych w domu dziecka oraz w trakcie wizyt lekarskich. Rodzice/opiekunowie dzieci byli informowani o konieczności i zasadności obowiązkowych szczepień ochronnych, rodzajach dopuszczonych do użytku szczepionek oraz o konsekwencjach prawnych wynikających z uchylania się od szczepień. Działania w powyższym zakresie były dokumentowane w prowadzonej w SPZPOZ dokumentacji medycznej. W funkcjonujących w ramach SPZPOZ punktach szczepień oraz gabinetach lekarskich udostępniono ulotki dla pacjentów oraz umieszczono plakaty informujące i propagujące obowiązek szczepień ochronnych oraz zachęcające do ich wykonania, co potwierdzone zostało w trakcie przeprowadzonych oględzin.

Analiza anonimowych ankiet przeprowadzonych wśród pacjentów SPZPOZ w trakcie czynności kontrolnych NIK wykazała, że 96% osób²⁵ posiadało wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci, a wiedza ta pochodziła od lekarza rodzinnego (78%) lub/oraz z ulotek i plakatów dostępnych w przychodni (30%) lub/oraz od pielęgniarki (13%).

Dyrektor wyjaśnił również, że „założeniem dobrze przeprowadzonej edukacji rodziców jest zmniejszenie poczucia lęku i niepokoju związanego z procesem szczepień dziecka. To często lęk jest przyczyną odmowy szczepień, a rolą personelu medycznego (...) jest zapewnienie poczucia bezpieczeństwa rodziców (...), a także wyjaśnienie wszelkich niepewności.”

(akta kontroli str.: 23-27, 529-534, 597)

Jak wykazały wyniki ankiety 11% osób biorących w niej udział (12 odpowiedzi) odmówiło zaszczepienia dziecka przy czym w 10 przypadkach jako przyczynę odmowy wskazano brak wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia oraz informacje w mediach zniechęcające do szczepień (dwa przypadki).

Dyrektor SPZPOZ wyjaśnił, że „na przestrzeni ostatnich lat pracownicy SPZPOZ w Zduńskiej Woli – lekarze poz, pielęgniarki poz i położne obserwują tendencję uchylania się od szczepień przeciwko chorobom wymienionym w rozporządzeniu w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. Pierwsze odmowy odbywają się tuż po urodzeniu dziecka – na oddziale noworodkowym.”

W SPZPOZ, w okresie objętym kontrolą, nie realizowano programów zdrowotnych i programów polityki zdrowotnej związanych ze szczepieniami obowiązkowymi dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str.: 23-27, 79-81)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania Podmiotu Leczniczego w kontrolowanym obszarze. W okresie objętym kontrolą w SPZPOZ prowadzono

²⁵ Na 109 osób, które wzięły udział w ankiecie.

działania oświatowe, których przedmiotem były obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży. Działania te prowadzone były, w szczególności, w formie informacji przekazywanych bezpośrednio pacjentom lekarzy i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej oraz w formie dostępnych w gabinetach lekarskich ulotek i plakatów rozwieszonych na drzwiach do gabinetów lekarskich.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- Wnioski
1. Rzetelne sporządzanie sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych przekazywanych do PPIS, w szczególności w zakresie informacji o osobach uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych.
 2. Podjęcie działań organizacyjnych zapewniających prowadzenie obowiązkowych szczepień ochronnych zgodnie z obowiązującym kalendarzem szczepień.
 3. Prowadzenie dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień ochronnych dzieci i młodzieży w sposób umożliwiający identyfikację osób, które przeprowadzają szczepienia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 19 marca 2024 r.

Kontroler

Mateusz Fajst - Świącicki
Doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Łodzi

p.o. Dyrektor
Piotr Walczak

/podpisano elektronicznie/

/podpisano elektronicznie/